

„Aušrą“ reikia įdarbinti

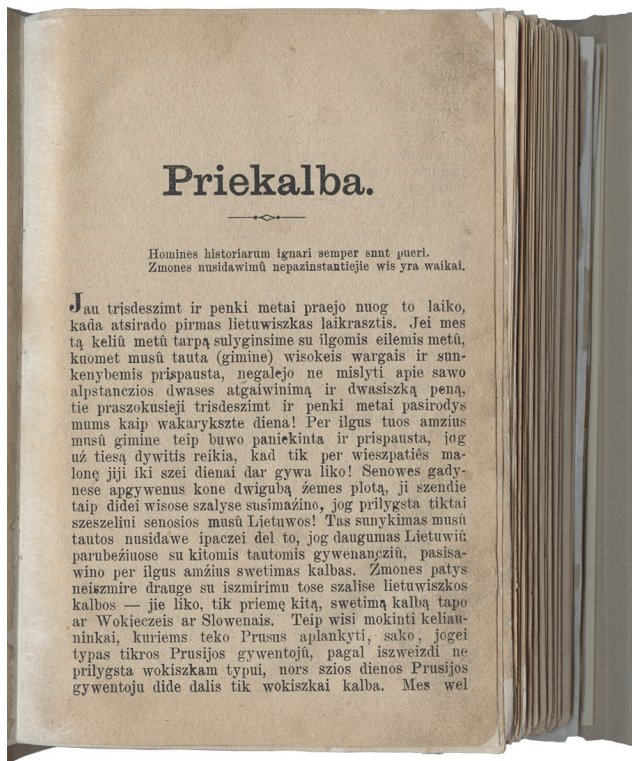
Akad. Domas KAUNAS

„Aušros“ 140-mečiui skirta laida kartu su mumis gyvena jau metai. Lyg ir apsipratome. Bet ją imant į rankas nuolat, tarytum savaime, kyla klausimas: kas buvo 1883-ųjų „Aušra“ ir kuo ji mums svarbi šiandien? Ar jos pasirodymas lietuviškosios spaudos persekiojimo laikais tapo tautos istoriniu įvykiu ir ar taip traktuotina dabar? Gal pernelyg neapsiriksimė teigdami, kad tada ji buvo tautinio atgimimo etapis reiškiny ir prilygo politiniam įvykiui. Taip savo pirmuosius tautinius leidinius vertina ir gretimos likimu į mus panašios tautos. Kuo svarbi „Aušros“ 140-mečio laida? Atsakymai gali skirtis, šių žodžių autoriaus nuomone, ji yra tautos istorijos įprasminimo priemonė ir paminklas, reikalingas jam sureikšminti mūsų atmintyje, ir yra svarbus šiuolaikinės laisvos tautos savivertės bei pagarbos matas. To paties siekė ir lietuvių išeivių „Aušros“ šimtmečiui skirta fotografuotinė 1983 metų laida, bet dėl mus skyrusių sienų Lietuvos iš esmės nepasiekusi ir savo užduoties neatlikusi.

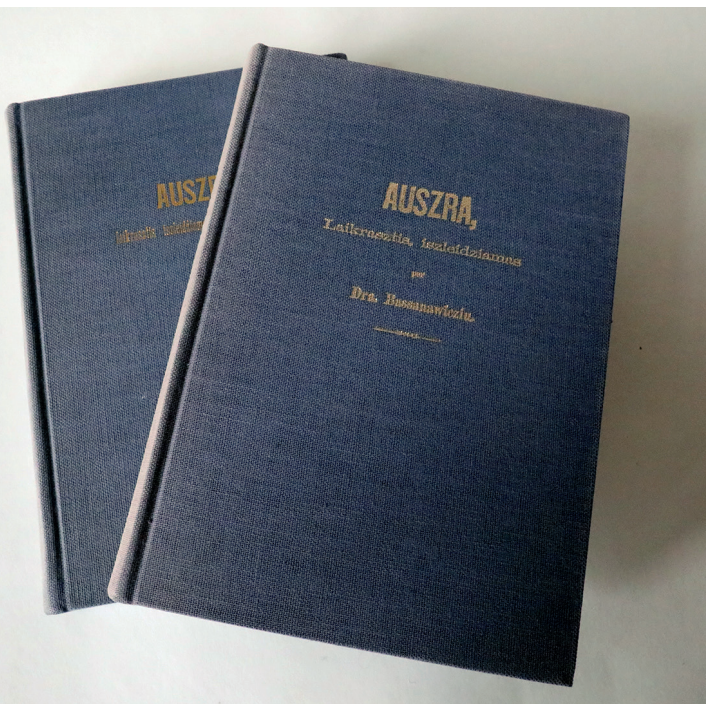

Vieni svarbiausių „Aušros“ redaktorių ir steigėjų Jonas Basanavičius, Jurgis Mikšas ir Andrius Vištelis. JAV išleistas portretų triptikas. Niujorkas, G. Bensonso fotoateljė [1903].

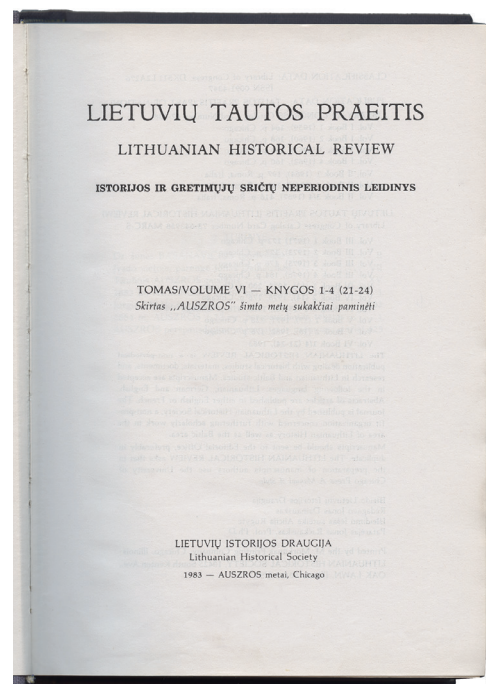
Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos fototeka.

Pirmajame 1883 m. numeryje paskelbtos Jono Basanavičiaus pratarmės pradžia (p. 3). Jos pabaigoje rašė: *Pažintį plačią su mylėtojais mūsų kalbos ir su mokinčiausiais mūsų laiko Lietuvos vyrais turėdami, mes ketiname pakviesti juos ant darbo į mūsų „Aušrą“; o tikimės, jog jie meilingai priims pakvietimą* (p. 7).

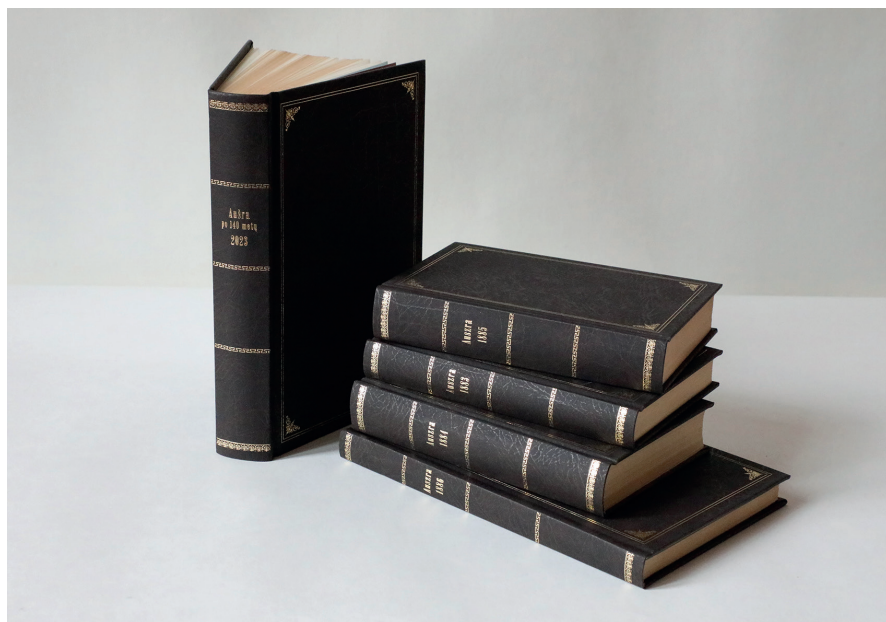
Virginijos Valuckienės nuotrauka.

„Aušros“ fotografuotinė laida. Šimtmečio sukakties proga Čikagoje 1983 m. išleido JAV Lietuvių istorijos draugija mokslo darbų „Lietuvių tautos praeitis“ šeštuoju ir septintuoju tomiais.

Lėšas surinko apie 350 mecenatų, aukotojų ir prenumeratorių. Tarp jų įrašyti Valdas Adamkus, vyskupas Vincentas Brizgys, Marija Gimbutienė, Žibuntas Mikšys (Paryžius), Švėkšniškių draugija ir jos žymiausi nariai Aleksandras Pliateris ir Alicija Rūgytė.

Naujoji reprintinė laida – kitos kokybės ir paskirties Nepriklausomos valstybės leidinys. Jos galimybes reikšmingai išplečia dvi leidybinės versijos: spausdintinė ir **skaitmeninė**. Leidinys adresuotas plačiajai auditorijai, bet pirmiausia – XXI amžiaus mokyklai, jaunimo edukacijai ir, žinoma, visos visuomenės švietimui. Tokia paskirtis lėmė jo sandarą ir turinį. Gerai suvokta, kad, naudojant šiuolaikines technologijas, preciziškai išleisti „Aušros“ visą 1883–1886 m. komplektą šiandien jau nepakanka. Jį reikia parengti šiuolaikiniam vartotojui ir rezultatyviam jo vartojimui. Leidinys pirmiausia turi būti naudingas jaunam žmogui lavinti ir kiekvienam kitam, kuris ims į rankas ir sieks jo, pirmojo tautinio patriotinio periodinio leidinio gilesnės prasmės atvėrimo ir išliekamosios vertės suvokimo. Kas per leidinys yra „Aušra“? Laikraštis? Žurnalas? Ar tai svarbu žinoti? Svarbu. Tai ne laikraštis, nors taip pavadino patys rengėjai ir leidėjai, ir jis nėra pirmasis lietuviškas periodinis leidinys. Atsakymą vartotojai ras atidžiai pervertę komplekto lapus. Siekdami padidinti leidinio naudojimo galimybes, projekto dalyviai parengė įvadinį tomą. Jo antraštiniame lape išspausdinta dedikacija „Aušros“ sukakčiai įvardyta kaip dovana Lietuvai, pirmuosiuose lapuose skelbiama projekto iniciatoriaus, Jo Ekscelencijos Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos pratarmė, mecenato dr. Prano Kiznio apsisprendimo motyvus savo finansiniais ištekliais remti leidybą liudijantis žodis, leidybos organizatoriaus Gyčio Vaškelių dalykinės pastabos. Darbo telkimo židiniu tapo Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, bet rengimo procese, tarytum likdama nuošalėje, svarbią projekto dalyvių informacinę ir koordinacinę, edukacinių ryšių su visuomene skleidimo bei plėtos veiklą profesionaliu lygiu atliko Respublikos Prezidento vyriausioji patarėja Jolanta Karpavičienė. Įvertinus paskirtį, šio tomo turinys orientuotas į platesnių interesų vartotojus: siekiančių pažinimo, norinčių užpildyti mokymo ir studijų poreikius, remtis atliekant tyrimus.

„Aušros“ 140-mečio laidos tiražas – 2 101 egzempliorius, spausdino UAB „Petro ofsetas“, Vilnius. Yra keturi leidinio variantai. Švietimo ir edukacijos tikslu 1 501 egzempliorius dovanojamas, 300 egzempliorių dėžutėse taip pat dovanojami, 100 numeruotų egzempliorių skirti prezentacijai, 200 – kitokių. Nuotraukose – penkių knygų komplektas dėžutėje ir išskleistu vaizdu. Virginijos Valuckienės nuotraukos.

Negailint vietos, keturi „Aušros“ priešaušrio ir jos epochos tyrėjai Tomas Balkelis, Aušra Martišiūtė-Linartienė, Giedrius Subačius ir šių žodžių autorius teminiais straipsniais apie pirmuosius periodinius leidinius lietuvių kalba, „Aušros“ pasirodymą motyvavusias aplinkybes, svarbiausius iniciatorius bei dalyvius, laiką pranokusią idėjinę platformą, ketverių metų trukmės leidybos eigą ir žlugimą sukūrė pažintinę, daugiausia jaunajam ir pirminio pažinimo siekiančiam vartotojui skirtą trumpąją leidinio istorijos versiją. Joje kalbama ir apie skelbtų informacinių, pažintinių bei grožinių kūrinių kalbą, aušrininkų kartos autorių literatūrinę kūrybą. Į lituanistikos mokslo kalną kopiančiam jaunimui reikšminga paspirtimi taps didelės apimties parinktų reikšmingiausių „Aušros“ tekstų, pateiktų dabartine sunorminta rašyba, antologija su visų šiandien žinomų autorių enciklopedinėmis biogramomis.

Leidinyje jau išėjo į jam skirtą, bet dar tik nuspėjamą kelią. Tačiau tai tik pusė, gal net mažesnė viso darbo dalis. Jam reikia padėti: viešinti, kalbinti, žadinti dėmesį, telkti kolektyvines pastangas, suteikti daugiau galimybių atsiverti ir sulaukti tikėtinų rezultatų. Leidinio pirmuosius žingsnius mes sekėme iš žiniasklaidos pranešimų, patys dalyvavome viešose, dažnai gana reikšmingose jo sutiktuose, kai kurie rengėjų kolektyvo nariai su auditorija bendravo edukaciniuose užsiėmimuose išvykose. Kai ką jau žinome ir galime vertinti. Šių eilučių autorius daugiau dėmesio kreipė į buvusį Klaipėdos kraštą, nes gyvai sekė, kai kada pats vyko į šio leidinio sutiktuves bei į Lietuvos Respublikos ir Klaipėdos krašto suvienijimo šimtmečio minėjimo renginius. Tai sudarė galimybių apie „Aušrą“ kalbėtis su tenykščiais gyventojais ir kultūros darbuotojais, išgirsti po atviru dangumi ir renginių salėse dalyvavusių žmonių vertinimus bei dar nedrąšias pastabas.

Tikriausiai pats pirmasis renginys Klaipėdos krašte įvyko Rambyno papėdės Bitėnų kaime. Martyno Jankaus sodyboje-muziejuje dar nespėjusių nuo spaudos mašinų atvėsti „Aušrą“ jau 2023 m. rugpjūčio 4-ąją pasitiko didelė auditorija: Pagėgių savivaldybės gyventojai, vadovai, Bitėnuose įsikūrusių dviejų vasaros stovyklų – vyduininkų ir dailininkų – dalyviai. Ūpas buvo itin pakilus, nuoširdūs padėkos žodžiai tarti Prezidentui ir mecenatui. Mudviem su Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktore prof. A. Martišiūte-Linartiene teko pareiga gyvu žodžiu pristatyti leidinį. Pats jis, leidinys, oriai žvelgė nuo ypatingo – aušrininko M. Jankaus relikvinio stalelio, renginio svečiai žiūrėjo pagarbiai, bet į rankas net ir raginami nedrįso imti. Dabar tas stalelis su „Aušra“ tapo nuolatine muziejaus ekspozicijos dalimi, lankytojai ne tik ją ima į rankas ir, direktorės Liudos Burzdžiuvienės liudijimu, nepaprastai stebisi: kokia mažutėlė ta mūsų „Aušra“. Savo gyvenime ją matė pirmą kartą. Vizualus leidinys tapo labai svarbiu muziejaus objektu. Atsidūręs dėmesio centre, jis traukia lankytojus, profesionalus muziejininkų pristatymas žadina potraukį jį imti į rankas ir lapas po lapo versti, skaityti, lyginti su primirštomis mokyklinėmis žiniomis, atrasti tai, ko nesitikėjo.

Kaip teigė kai kurie gimnazijų bibliotekų vedėjai, mokymosi programose „Aušros“ ir „Varpo“ tema nėra nauja, tad, gavus reprintinį leidinį, mokytojai su juo susipažino, tačiau lemiamo atradimo ar lūžio kai kurių, gal net didelės dalies, sąmonėje neįvyko. Esą, „Aušra“, „Varpas“ ir tautinis atgimimas yra nuolatinė mokymo programų tema. Vienoje gimnazijoje leidinys laikomas direktorės kabinete po dviem užraktais: spintos ir kabineto durų. Kodėl ne bibliotekoje, galbūt lituanisto kabinete? Kitoje gimnazijoje įžvelgė naujovių ir galimybių. Štai Priekulės gimnazijos mokytojai sutarė birželį surengti mokinių edukacinį žygį, jį pavadinę „Gyvasis paveldas keliaujant Mažosios Lietuvos keliais“, lankyti „Aušros“ redaktoriaus Jurgio Mikšo gimtinę Šilutės savivaldybės Virkytų kaime, Martyno Jankaus sodybą-spaustuvę Bitėnuose, po kurios stogu gyveno ir prie rankraščių dirbo du „Aušros“

„Aušros“ 140-mečio laidos sutiktuvių pradžia Martyno Jankaus sodyboje-muziejuje Bitėnuose 2023 m. rugpjūčio 4 d. Kalba direktorė Liudvika Burzdžiuvienė, ant M. Jankaus asmeninio stalelio – „Aušra“, Prezidento adresas, stovė – Mažosios Lietuvos vėliava. Linos Macijauskienės nuotrauka.

redaktoriai – Jonas Šliūpas ir J. Mikšas, Rambyno kalną ir kapines jo šlaite. Čia ilsisi „Aušros“ ilgalaikio administratoriaus, platinimo organizatoriaus, laikraščio bendradarbių korespondencijų ir publikuoti skirtos medžiagos siuntų priėmėjo Martyno Jankaus palaikai.

Minėtojo J. Mikšo vardu pavadintos Šilutės rajono savivaldybės Saugų pagrindinės mokyklos direktorės Jurgitos Lidžiuvienės teigimu, pedagogų kolektyvas kasmet organizuos šventę „Aušros“ pakylėti“. Pirmoji jau įvyko. Joje surengtos leidinio sutiktuvės, aukštai įvertinta Prezidento ir mecenato iniciatyva. Skelbta: tai pilietiškumo pamokos pavyzdys savivaldybės, vietos administracijos vadovams ir saugiškių bendruomenės vedliams. Per renginį „Aušros“ pakylėti“ buvo ir bus apdovanojami geriausių rezultatų pasiekę mokytojai. Mokykloje įkurtas J. Mikšui ir „Aušrai“ skirtas stendas, parengtas ekskursijų maršrutas į jos redaktoriaus tėviškę netolimuose, kadaise imperinių Vokietijos ir Rusijos valstybių pasienyje buvusiuose Virkytuose ir kvalifikuotas ekskursijų vadovas mokytojas.

Gaila, kad dar yra mažesnių miestų ir miestelių mokyklų, kurios, gavusios „Aušrą“, neren-gė sutiktuvių vietos gyventojams ir dar to mažutėlio leidinio jiems į rankas nepadavė. Dar labai daug Lietuvos žmonių savo „Aušros“ ne tik rankose nelaikė ir kompiuterių ekranuose neskaitė, bet ir iš viso savo gyvenime nėra matę. Mokykimės iš Pagėgių Vydūno vardu

„Aušros“ sutiktuvių dalyviai Martyno Jankaus sodybos-muziejaus sodo paviljone. Pirmosios eilės viduryje – muziejaus pradininkė ir ilgametė vadovė Bitėnų mokytoja Birutė Žemgulienė.

Linos Macijauskienės nuotrauka.

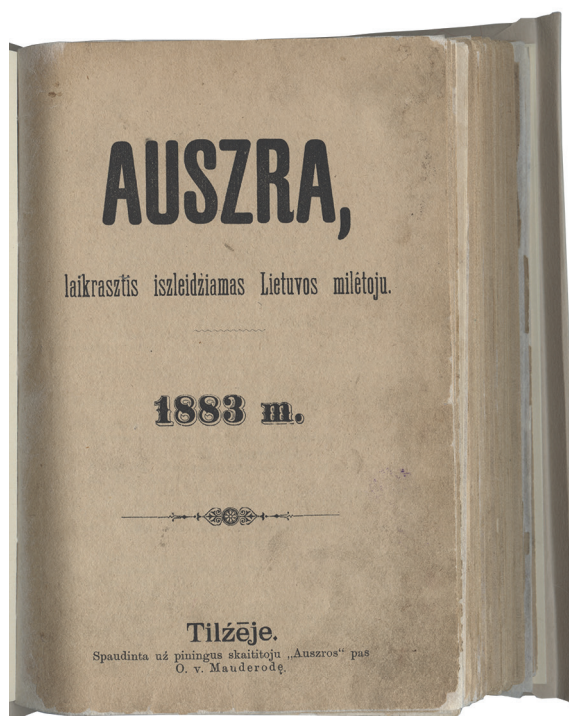
pavadintos viešosios bibliotekos. Ji rengėsi iš anksto. Jau senokai iš direktorės Mildos Jašinskaitės-Jasevičienės sulaukiau žinutės, kad per būsimą Vasario 16-osios minėjimą viena iš svarbesnių renginio programos dalių bus visų mažo miesto gyventojų susitikimas su „Aušra“. Klausė, ar praėjusių metų pabaigoje prezidentūroje įvykęs renginys, skirtas darbo pabaigos rezultatams aptarti, nebus įrašomas, ar negalėtų gauti įrašo fragmento: rodytų pagėgiškiams. Tokios galimybės nebuvo, nes vertinimams nesirengta. Tai turėtų daryti tie, kurie gali išsakyti objektyvesnę nuomonę. Reikia laiko nuotolio ir žvilgsnio iš šalies. Projekto vykdytojai savo darbus mato ir, be abejo, vertina savikritiškai, tačiau viešintis pernelyg neketina: nei girsi, nei peiksi savo kūrinių. Pagėgių Vasario 16-osios minėjimo programa įvyko, naujoji „Aušra“ rodyta ir miesto gyventojai į pažintį su ja suvesti. Paramos ranką ištiesė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas. Jo specialistai, naudodami šiuolaikines technologines priemones, įrašė šio straipsnio autoriaus parengtą paskaitą ir nusiuntė į Pagėgius. Bet poreikis vėl atsirado artėjant lietuvių spaudos draudimo panaikinimo 120-mečio minėjimui gegužės 7-ąją. Sulaukus pageidavimų, įrašas nusiųstas visuomenei ir mokykloms skirtus renginius organizuojančioms Anykščių, Panevėžio, Plungės, Šilutės viešosioms bibliotekoms, Klaipėdos apskrities viešajai leivos Simonaitytės bibliotekai, Šilutės rajono savivaldybės Saugų pagrindinei mokyklai, Martyno Jankaus muziejui Bitėnuose. Kai kurios jų jau pasiekė reikšmingą įdirbį. Informacijos apie

„Aušros“ redaktorius, paskutiniu etapu – leidėjas ir spaustuvininkas Jurgis Mikšas (1862?–1903). Tilžė, „Kanbergo ir Co“ fotoateljė.

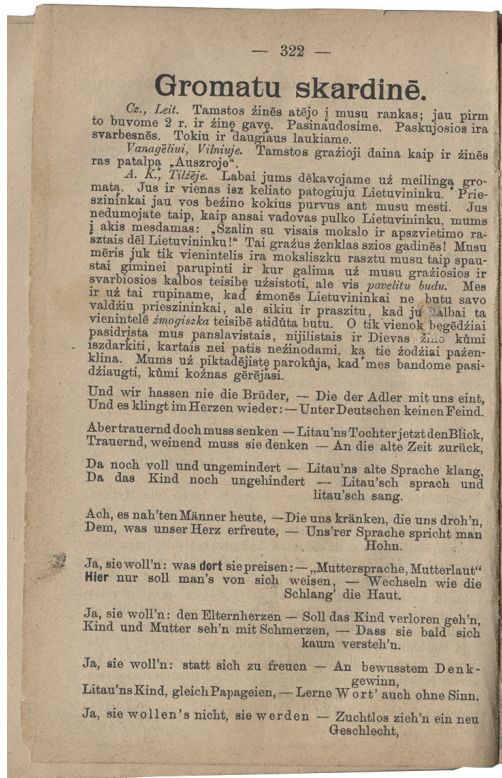
fonduose sukaupą „Aušros“ pirmosios laidos paveldą ir 140-mečio „Aušros“ sutikimo uostamiestyje intensyvią sklaidą vykdė minėtoji levos Simonaitytės biblioteka.

Mums būtent svarbiausia kitų nuomonė. Tikėdamasis didelę patirtį turinčio pedagogo kitokio matymo ir minčių, straipsnio autorius kreipėsi į Šilutės rajono Švėkšnos Saulės gimnazijos mokytoją emeritę Oną Norkutę. Ji šio krašto istorikė, ilgametė kultūros istorijos paveldo kaupėja, didelį rašytinių dokumentų rinkinį perdavusi Vilniaus universiteto bibliotekai (turėjo Vokietijoje daktaro laipsnį įgijusio, Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetų kalbotyros dalykų dėstytojo, karui baigiantis į JAV pasitraukusio švėkšniškio kraštiečio, nuo 1948 m. JAV Lojolos universiteto Santa Monikoje profesoriaus Kazimiero Almino, savo laiku sutrumpinusio prigimtinę Alminauskio pavardę, tėviškėje paliktą „Aušros“ 1883–1885 m.

„Aušros“ pirmųjų metų numerių rinkinio antraštinis lapas. (Švėkšnos mokytoja Ona Norkutė visą 1883–1885 m. „Aušrą“ dovanojo autoriui.)

komplektą). Gavusi žinią apie „Aušros“ 2023 metų laidą, mokytoja jos egzempliorių pasi-
skolino iš gimnazijos bibliotekos ir atidžiai susipažino. Patyrusi pedagogė į leidinį gilinosi
iš esmės, skaitė papildomo tomo įvadus ir straipsnius. Jos apibendrinimas toks: leidinys
naujoviškas ir informatyvus, todėl geriausias rezultatas mokykloje bus pasiektas tada, kai

„Gromatų skardinė“ – komunikacinė
ir diskusinė leidinio dalis. Tai vienas
svarbiausių „Aušros“ skyrių: redaktorių
atsiliepimų į laiškus ir gautų rankraščių
vertinimų, dalykinių pranešimų
bendradarbiams, skaitytojų ir
verslininkų skelbimų. (Šis išspausdintas
1884 m. 9-ojo numerio p. 322–328).
Pacituosiu J. E. LR Prezidento
G. Nausėdos įvade pastebėtą vieno
JAV išeivio pranešimą to meto Lietuvos
merginoms: *Pasiturys apšviestas
Lietuvius geidauja sau šviesios
Lietuvaitės per pačią. Pageistinoji
žmogystė turėtų jį visiškai suprasti, t. y.
turėtų žinoti, jog žmogaus širdyje telpa
ne vien rūpestis apie maistą, drabužį,
pastogę ir kūnišką ramumą.*

jis pateks į specialisto rankas, kuris tikslingai naudos dėstomam dalykui gilinti, pirmiausia
istorijos, literatūros, bendro lavinimo, kryptingai ir išradingai pristatys jaunajai auditorijai.
Šis leidinys bus ilgalaikis parankinis duomenų šaltinis visiems gimnazijų ir progimnazijų
lygio pedagogams humanitarams.

Autoriaus įsitikinimu, būtina siekti dar didesnio šio leidinio naudojimo ir rezultatų
efektyvumo. Galima pateikti siūlymą: 2024 m. gegužės 7 d. minėsime lietuvių spaudos
draudimo panaikinimo – kovos ir laisvės pergalės – 120-ąsias metines. Ta epocha ir pa-
gimdė „Aušrą“. Gal metinių proga, kurių pabaiga – gruodžio 31 d., vertėtų surengti didesnį,
gal net nacionalinio masto rašinio konkursą, pavyzdžiui, tema „Aušros“ meto lietuvių
būdas“. Joje būtų ir užuomina į temos pirmtaką, ir parankus žinių šaltinis – „Aušros“ re-
printinis ir skaitmeninis leidinys, A. Martišiūtės-Linartienės sudaryta geriausių „Aušros“
tekstų antologija įvadiniame tome, temos linkme nukreipiančios Prezidento ir mecenato
pratarinės. Mano galva, rašinio konkursui gal labiausiai tiktų kviesti dviejų lygių daly-
vius – gimnazistus ir pagrindinių mokyklų bei išeivijos lituanistinių mokyklų vyresniųjų
klasių moksleivius. Toks konkursas jaunimą greičiausia motyvuotų dalyvauti ir prasmingai
nuskambėtų, jei jį inicijuotų prezidentūra arba Švietimo ministerija? O gal savivaldybės?
Sakytume, tinkamiausias laikas – po Respublikos Prezidento rinkimų, kai jau būsime
atsikėlę ir nuo aistrų nurimę.

Labai tikėtina užsienio mokslininkų lituanistų ir baltistų reakcija į „Aušros“ reprintą.
Juos reikėtų tik paakinti. Svarbu dėl to, kad tarptautinio mokslo srityje efektyviai veikia

ir ilgai tveria recenzijos užsienio mokslo žurnaluose. Užsienio partnerių turi visų Lietuvos lituanistinių institutų ir universitetų humanitarinių fakultetų mokslininkai, kviestiniai užsienio mokslo žurnalų redaktorių kolegijų nariai. Saugau ryšius su vokiečių lituanistu, Bylefeldo aukštosios mokyklos profesoriumi emeritu Manfredu Kleinu (Manfred Klein). Užsiminus apie „Aušros“ faksimilinį leidinį bei Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui nusiuntus egzempliorių, jis sutiko parengti recenziją ir dėl publikavimo jau susitarė su prestižinio istorijos žurnalo „Nordost-Archiv“ (liet. „Šiaurės rytų archyvas“), leidžiamo Hamburgo universiteto ir Nordosto instituto Liuneburge, redaktoriumi. Neabejotinai gerų galimybių turi profesorės Kristinos Šiler (Christian Schiller) vadovaujamo Vokietijos baltistų susivienijimo nariai.

Kitas žingsnis priklausytų Lietuvos mokslininkams. Neatidėliotinai reikalingas metodiškaip parengtas, komentuos ir šaltiniais aprūpintas mokslinis „Aušros“ leidinys. Esu įsitikinęs, kvalifikuočiausiai jį parengtų kurio nors universiteto, Lietuvos istorijos instituto mokslininkai arba ir jungtinis mokslininkų kolektyvas. Projektą paremtų ir dalyvautų ne tik istorikai, bet ir literatūros, kalbos, tautotyros, spaudos istorijos tyrėjai. Į jį kviestini ir vokiečių mokslininkai, nes „Aušra“ buvo oficialiai registruotas tuometės Prūsijos periodinis leidinys. Jį pagal nustatytą tvarką į valdžios patvirtintus privalomus periodikos registrus Tilžės teisme įtraukė redaktorius J. Mikšas, todėl „Aušrą“ įprastu būdu – paštu prenumeravo Mažosios Lietuvos lietuviai. Būtent ši aplinkybė atvėrė kelią netrukdomai leidinį spausdinti ir platinti, nes kaip atsakingieji redaktoriai galėjo pasirašyti ir pasirašydavo tik Prūsijos piliečiai. Tai, kad redaktoriumi neįvertinęs pasekmių kartą keletą numerių savo pavarde pasirašė J. Šliūpas, jam kainavo grėsmingą Prūsijos policijos perspėjimą ir skubų bėgimą slaptais keliais į Jungtines Amerikos Valstijas.

Ar „Aušra“ sulaukė skaitytojų – Mažosios Lietuvos lietuvių? Ką mes apie juos žinome? Kol kas nedaug. Tačiau jų buvo. Vienas nustatytas patikimai, tad jį nurodysiu: turiu dokumentinį įrodymą – Mažosios Lietuvos lietuvių tautinio ir politinio sąjūdžio dalyvio, Klaipėdos pašonės kaimo Sudmantų ūkininko ir malūnininko Jono Birškaus (1873–1959) „Aušros“ 1884 m. komplekto asmeninį egzempliorių. Jame yra nuosavybės ženklas – monogramos *JB* įspaudas ir išlikęs, matyt atsitiktinai, po ranka turėto ant Vokietijos laikų krautuvės kvito rašytas dovanojimo laiškėlis. Jis adresuotas žymiam Klaipėdos krašto dvasinio gyvenimo dalyviui Ansui Baltriui. Šį asmenį J. Birškus ragino dovana naudotis arba pačiam, arba atiduoti *kokiems susipratusiems Lietuvos veikiėjams*. Tada komplektas iš A. Baltrio rankų pateko į Klaipėdoje veikusios populiarios lietuvių „Aukuro“ draugijos biblioteką. Šį sprendimą patvirtina bibliotekos antspaudas, leidžiantis teigti apie gana didelę „Aušros“ skaitytojų klaipėdiškių auditoriją. Naujų dokumentų galima surasti ir surasime gerokai daugiau. Turėdami įrodymų geriau suvoksime, kad Mažoji Lietuva ir Didžioji Lietuva buvo viena Lietuva, ir ne tik geografinė prasme.

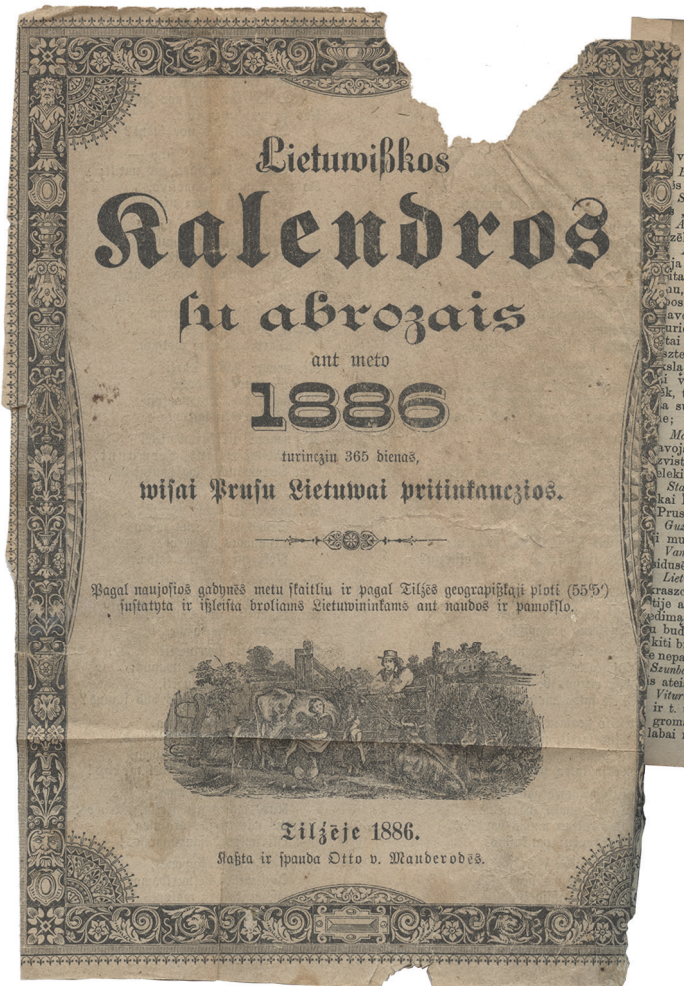
„Aušra“ – Mažosios ir Didžiosios Lietuvos vienybės dokumentas. Originalus 1884 m. numerių komplekto įrišas (autorius rinkinys). Virginijos Valuckienės nuotrauka.

Mielam prisielui
R. Baltruui
ant atsiminimo
nu savo seno draugo J. Birškaus.

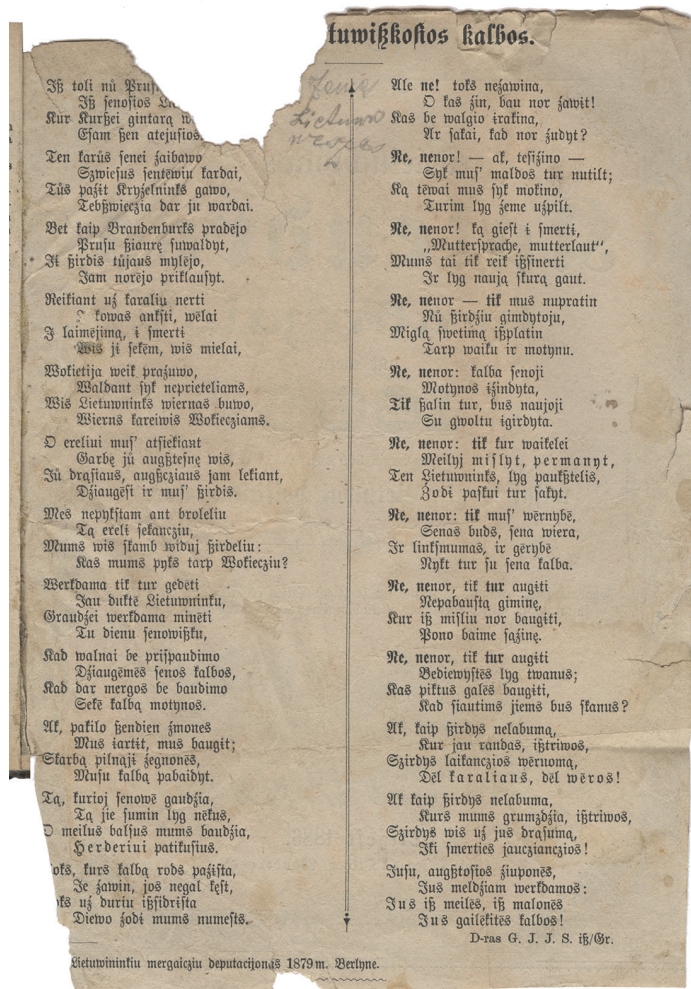
000053	FRIß GRAU Textil- und Modewaren Herren-, Damen- und Kinderbekleidung Heydeckrug (Ostpr.) • Telefon 140	Tegyv šitas knygas ir knygeles palauki turi, arba jei iduri prapjoti, są jės atiduok jės Rokimo susipra- turiams Lietuvos veikėjams		Bei Irrtümern oder Umtausch bitte diesen Zettel vorzulegen.
		Name:	Wohnort:	

Komplekte išlikęs ant Šilutės (tada Šilokarčema) krautuvės sąskaitos Jono Birškaus rašytas laiškėlis dėl „Aušros“ ir knygų dovanojimo Ansuai Baltruui (pirmoji pusė).

Laiškėlio tekstas, raginantis „Aušra“ ir knygomis naudotis pačiam arba atiduoti *susipratusiems Lietuvos veikėjams* (antroji pusė).

„Aušros“ amžininko – populiariausio Mažosios Lietuvos lietuvių kalendoriaus antraštinis lapas. Leido Tilžės spaustuvininkas Otas fon Mauderodė (Otto von Mauderode). Lapą J. Birškus įklijavo „Aušros“ 1884 m. devintojo numerio pabaigoje.

Kalendoriaus antraštinio lapo kitoje pusėje išspausdintas Mažosios Lietuvos lietuvių draugo ir gynėjo Jurgio Zauerveino (Georg Sauerwein) eilėraštis „Užtarimas lietuviškos kalbos“. Vengdamas politinio persekiojimo, pasirašė tik kriptonomu: *D-ras Georgas Julius Justus Sauerweinas iš Gronau*. Eilėraštis daug kartų perspausdintas lietuvių periodikoje ir knygose.

Susimąstykite ir sukruškime, šiuolaikinių aušrininkų darbas dar tik pradėtas.

D. Kaukas